

Nr 82

Av herr Dahlén, om ändrad lydelse av § 49, andra stycket, regeringsformen.

Som vilande för vidare grundlagsenlig behandling finnes förslag om ändrade bestämmelser angående folkomröstning. En viss formell översyn av bestämmelserna torde vara nödvändig.

§ 49 regeringsformen, andra stycket, har som vilande lydelse i de två första satserna:

I ärende av särskild vikt må förordnas, att folkets mening skall inhämtas genom allmän folkomröstning. Sådan omröstning skall anställas, därest minst femtio ledamöter av första kammaren och sjuttiosju ledamöter av andra kammaren förena sig i beslut därom. — — —

En viss tveksamhet kan med denna lydelse föreligga om det finns en eller två olika möjligheter att ta initiativ till folkomröstning. För det första den möjligheten att folkomröstning »skall anställas» om viss minoritet begär det. Som andra möjlighet skulle det kunna utläsas att i frågor av särskild vikt skulle finnas möjlighet att »förordna om omröstning». En sådan förordningsrätt skulle i så fall tillkomma Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande. Av propositionens specialmotivering framgår visserligen att den första möjligheten enligt departementschefens uppfattning bör vara den enda. Det är dock inte helt tillfredsställande att avsikten med ett grundlagsstadgande av denna karaktär skall bli fullt klar först efter att man får tillgång till specialmotiveringar.

I ovan citerade förslag finnes inte positivt uttalat att Kungl. Maj:t skall äga rätt att i proposition föreslå folkomröstning. Genom ett contrarioslut ur § 45 RO kan man visserligen få fram att Kungl. Maj:t enligt lagstiftarnas mening har denna rätt men det är inte lämpligt att denna befogenhet måste härledas ur ett stadgande som handlar om något annat än initiativrätten. Därtill kommer att departementschefen i propositionen (prop. 193/1954, s. 34 o. f.) gör ett uttalande som i sin lydelse inskränker initiativrätten till riksdagen allena. Uttalandet lyder:

Vad härefter beträffar frågan vem som skall äga rätt att påkalla konsultativ folkomröstning anser jag i likhet med utredningens samtliga ledamöter, att många konstitutionella och praktiska svårigheter skulle uppstå, om en sådan rätt tillerkändes ett visst antal väljare. Icke heller under den debatt, som i övrigt förts i ärendet, har annat ifrågasatts än att nämnda rätt endast (kurs. av mig) bör tillkomma en riksdagsminoritet.

Under sådana omständigheter bör ett klart utsägan av Kungl. Maj:ts initiativrätt infogas i ett nytt vilande förslag.

Med anledning av det ovanstående hemställer jag,
att riksdagen måtte för vidare grundlagsenlig behandling
antaga

Förslag

till

ändrad lydelse av § 49, mom. 2 regeringsformen

2:o. Skulle med hänsyn till något ärendes särskilda vikt prövas nödvändigt, att före dess avgörande folkets mening inhämtas, må Konungen och riksdagen genom samfällt *beslut* förordna att allmän folkomröstning skall anställas. *Sådan omröstning skall ock anställas, därest minst femtio ledamöter av första kammaren och sjuttiosju ledamöter av andra kammaren förena sig i beslut därom.* Folkomröstning må dock ej beslutas i frågor, som icke kunna prövas av riksdagen, eller i frågor, vilka beröra riksstatens reglerande eller överenskommelse med främmande makt eller på riksdagen ankommande val. Ej heller må folkomröstning äga rum i det fall, att riksdagens båda kamrar med hänsyn till ärendets beskaffenhet finna dess avgörande icke kunna utan avsevärt men uppskjutas i avbidan på dylik omröstning.

Stockholm den 19 januari 1956

Olle Dahlén